

Nordland
FYLKESKOMMUNE

REGIONAL PLAN - KLIMAUTFORDRINGENE I NORDLAND 2011-2020

HANDLINGSPROGRAM 2014

Beskrivelse av planen

Regional plan - klimautfordringene i Nordland 2011-2020 ble vedtatt av fylkestinget i april 2011 (FT-sak 42/11).

Klimautfordringene er en av de største utfordringene verden står overfor. Nordlandssamfunnet må tilpasse seg et endret klima, samtidig som vi må bidra til å redusere utslippene av klimagasser. Den regionale planen legger opp til en målrettet innsats på klimaområdet.

Som regional utviklingsaktør kan Nordland fylkeskommune påvirke og samarbeide med kommuner, næringsliv og befolkning med målsetning om at Nordlandssamfunnet skal bevege seg i en mer klimavennlig retning. Den regionale klimaplanen for Nordland tar for seg både fylkeskommunens egen virksomhet og tiltak som kan føre til at Nordlandssamfunnet kan redusere klimagassutslipp.

Fylkeskommunen har et ansvar for å føre en politikk i fylket som bidrar til å redusere de globale klimagassutslippene. Klimaarbeidet må kombinere og samordne tiltak som reduserer klimagassutslippene. Samtidig må Nordlandssamfunnets evne til å tilpasse seg et endret klima styrkes. For å løse disse utfordringene er problemstillinger knyttet til energiproduksjon sentrale. Den regionale klimapolitikken er basert på følgende hovedmålsettinger:

1. De samlede klimagassutslippene i Nordland skal reduseres med 20 % i forhold til 1991 (innebærer en 30 % reduksjon i forhold til utslippene i 2008).
2. Nordland skal jobbe for å utnytte det potensialet som ligger i produksjon av ny fornybar energi og energieffektivisering.
3. Nordland fylkeskommune skal bidra til å redusere kommunenes sårbarhet for klimaendringer og styrke deres tilpasningskapasitet/evne.

Handlingsprogram

I henhold til plan- og bygningsloven 8-1 skal alle regionale planer ha et handlingsprogram. Det er fylkestinget som vedtar handlingsprogrammet som en del av den regionale planen. Det er også fylkestinget som har ansvar for å ta handlingsprogrammet opp til en årlig rullering. Ved denne rulleringen fornyes inngåtte avtaler med andre regionale og kommunale aktører om gjennomføringen av planen.

Handlingsprogrammet for *Regional plan – klimautfordringene i Nordland 2011-2020* i 2014 oppsummerer målsettingene i planen. Det inneholder dessuten en oversikt over hvilke tiltak som skal prioriteres for perioden 2014-2016.

Handlingsprogram for <i>Regional plan – klimautfordringene i Nordland 2011-2020</i>						2014		
OD: Tiltakene gjennomføres som del av ordinær drift. ØP: Tiltakene skal vurderes tatt inn i økonomiplan for perioden 2014-2017 VB: Tiltakenes kostnad tas av den enkelte virksomhetens ordinære budsjett. En del av tiltakene innen kategorien VB er allerede finansiert, eller må finansieres gjennom fylkeskommunens søknadsbaserte virkemiddelordninger. NFK: Nordland fylkeskommune FM: Fylkesmannen i Nordland				Hovedansvarlig(e) og medansvarlig(e)	Hovedansvarlig(e) og medansvarlig(e) NFK	2014	2015	2016
Regionale virkemidler								
Sektormålsetting A								
Nordland fylkeskommune skal i større grad benytte de regionale virkemidlene til et verktøy for å styrke utviklingen av fylket i forhold til klimautfordringene.								
A-1	OD	Vektlegge klimarelaterte prosjekter i prioritering og tildeling av regionale økonomiske virkemidler.	NFK	Næring og regional utvikling / Energi, industri og FoU, alle andre avdelinger.	X	X	X	
A-2	VB	Bruk av indikatorer til å utvikle nettside som omtaler Nordlands klimabidrag.	NFK	Kultur og miljø / Plan og miljø	X			
A-3	VB	Utarbeide holdningsskapende informasjonsmateriell rettet mot barn og ungdom.	NFK	Kultur og miljø / Plan og miljø, Folkehelse, Utdanning	X	X	X	
A-4	ØP	Utarbeide nettportalen Klima i Nordland for å spre informasjon og skape debatt omkring klimautfordringene.	NFK	Kultur og miljø / Plan og miljø, Stab / Kommunikasjon	X	X	X	
A-5	OD	Oppfordre Ungdommens fylkesting (UFT) til å påta seg oppgaver i forhold til å innføre praktiske løsninger som gir klimagevinst.	NFK	Folkehelse / UNG i Nordland, alle andre i fylkesadministrasjonen	X	X	X	
A-6	VB	Informasjon til næringsliv og private bedrifter om miljøledelse	NFK og Innovasjon	Kultur og miljø / Plan og Miljø, Næring og	X	X	X	

		og miljøsertifisering.	Norge	regional utvikling, Innovasjon Norge			
A-7	OD	Etablere en årlig arena for erfaringsutveksling og kompetanseheving knyttet til lokalt og regionalt klima- og energiarbeid i fylket.	NFK i samarbeid med aktørene i Klimanettverket	Kultur og miljø / Plan og miljø, aktørene i Klimanettverket	X	X	X
A-8	OD	Aktiv bruk av Planforum for å integrere klimahensyn i kommunal og regional planlegging.	NFK i samarbeid med Planforum	Kultur og miljø / Plan og miljø, Planforum	X	X	X
A-9	OD	Utarbeide informasjonsfolder om Nordlands klimautfordringer i et internasjonalt perspektiv.	NFK	Kultur og miljø / Plan og miljø	X		
A-10	OD	Informasjon til næringslivet om miljøkrav som fylkeskommunen setter i forbindelse med den enkelte anskaffelsen.	NFK	Økonomi / Innkjøp	X	X	X
A-11	OD	Oppfordre til at ungplanmidlene innrettes mot en grønn profil.	NFK	Folkehelse / Ung i Nordland, Kultur og miljø / Plan og miljø	X		
A-12	OD	Oppfordre til at retningslinjene til NOBUR innrettes mot klimautfordringene.	NFK	Folkehelse / Ung i Nordland, Kultur og miljø / Plan og miljø	X		
A-13	VB	Bidra til å tilrettelegge, koordinere og formidle klimainformasjon.	NFK	Kultur og miljø / Plan og miljø	X	X	X
A-14	OD	Jobbe aktivt ut mot kommunene for å heve kompetansen i forhold til klima- og energiplanlegging. Det bør være fokus på tema hvor egen fagkompetanse kan brukes.	NFK	Kultur og miljø / Plan og miljø	X	X	X
A-15	OD	Utrede hvordan tiltak forankret i lokale klima- og energiplaner kan vektlegges ved prioritering og tildeling av regionale økonomiske virkemidler.	NFK	Fylkesadministrasjonen	X		

A-16	VB	Informasjon og økonomisk støtte til kommuner i forhold til miljøledelse og miljøsertifisering.	NFK	Kultur og miljø / Plan og miljø	X	X	X
A-17	OD	Arbeide for at det tilbys relevante utdannings- og etterutdanningstilbud.	NFK	Kultur og miljø / Plan og miljø, Næring og regional utvikling / Energi, industri og FoU, Utdanning	X	X	X
Indikator 1 Antall miljøsertifiserte virksomheter i Nordland							
Fylkeskommunens egen virksomhet							
Sektormålsetting B Nordland fylkeskommune skal drive et målrettet klimaarbeid for å redusere miljøbelastningen knyttet til egen virksomhet og drift. Det totale energiforbruket i fylkeskommunale bygg skal reduseres med 30 % innen 2020, i forhold til 2000-nivå. Nye fylkeskommunale bygg skal ha et lavere energiforbruk enn 120 kW/m ² i året.							
Drift							
B-1	VB	Utarbeide et klimaregnskap for fylkeskommunens egen virksomhet som skal brukes som grunnlag for årlig rapportering til fylkestinget.	NFK	Kultur og miljø / Plan og miljø, Økonomi	X	X	X
B-2	OD	Fylkeskommunens klimaregnskap skal synliggjøres på hjemmesiden.	NFK	Kultur og miljø / Plan og miljø	X	X	X
B-3	OD	Verdens miljødag 5. juni skal markeres i Nordland.	NFK	Kultur og miljø / Plan og miljø	X	X	X
B-4	VB	Arrangere interne fagseminar for ansatte med fokus på klima og miljø.	NFK	Kultur og miljø / Plan og miljø	X	X	X
B-5	ØP	Arbeide for at egen virksomhet skal være miljøsertifisert innen 2020. I perioden 2014-2015 prioriteres miljøsertifisering av de	NFK	Avdelinger ansvarlige for fylkeskommunale	X	X	X

		videregående skolene.		bygg (Økonomi / Drift, Utdanning, Folkehelse / Tannhelse, Kultur og miljø)			
B-6	VB	Utarbeide informasjonsmateriell til alle ansatte om miljøfyrtårnarbeidet i Nordland fylkeskommune.	NFK	Avdelinger ansvarlige for fylkeskommunale bygg (Økonomi / Drift, Utdanning, Folkehelse / Tannhelse, Kultur og miljø)	X	X	X
B-7	OD	Kantinene i fylkesadministrasjonen samt ved de videregående skolene skal oppfordres til å innføre «kjøttfri mandag».	NFK	Folkehelse / Helsefremmende arbeid	X	X	X
<i>Energi</i>							
B-8	OD	Eiendomsseksjonens samarbeid med driftsledere om energiforbruk i fylkeskommunale bygg skal videreføres.	NFK	Økonomi / Eiendom	X	X	X
B-9	OD	Alternative energiløsninger skal vurderes i Nordland fylkeskommunes egne bygg.	NFK	Økonomi / Eiendom	X	X	X
B-10	ØP	Sentral driftskontroll (SD-anlegg) skal installeres i fylkeskommunale bygg, der det er hensiktsmessig.	NFK	Økonomi / Eiendom	X	X	X
B-11	ØP	I energikrevende ventilasjonsanlegg skal gamle varmegjenvinnere erstattes med mer energisparende varmegjenvinnere, der det er hensiktsmessig.	NFK	Økonomi / Eiendom	X	X	X
B-12	ØP	Varmepumper skal installeres i alle fylkeskommunale bygg, der det er hensiktsmessig.	NFK	Økonomi / Eiendom	X	X	X

B-13	VB	Utarbeide plan for etterisolering og installering av lavenergivinduer i fylkeskommunale bygg.	NFK	Økonomi / Eiendom	X	X	X
B-14	ØP	Bruk av fossile brensler til oppvarming skal fases ut til fordel for mer miljøvennlige energikilder.	NFK	Økonomi / Eiendom	X	X	X
B-15	OD	I alle nybygg skal det bygges vannbåren infrastruktur med lav temperaturforsyning.	NFK	Økonomi / Eiendom	X	X	X
B-16	VB	Det skal fastsettes konkrete energisparende tiltak i alle fylkeskommunale bygg.	NFK	Økonomi / Eiendom	X	X	X
B-17	VB	Energiforbruket i alle fylkeskommunale tannhelseklinikker skal kartlegges.	NFK	Folkehelse / Tannhelse, Økonomi	X	X	X
B-18	ØP	Energioppfølgingsystem (EOS) skal etableres i Nordland fylkeskommune for å ivareta energioppfølging ved alle fylkeskommunale bygg.	NFK	Økonomi / Eiendom	X	X	X
B-19	ØP	Det skal utarbeides miljøoppfølgingsprogram i tidligfasen for alle store og mellomstore fylkeskommunale eiendomsprosjekter og mindre prosjekter der det er hensiktsmessig.	NFK	Økonomi / Eiendom	X	X	X
B-20	ØP	Klimaeffekten av bygningsmateriale skal være vurdert i alle store og mellomstore fylkeskommunale eiendomsprosjekter og mindre prosjekter der det er hensiktsmessig.	NFK	Økonomi / Eiendom	X	X	X
B-21	ØP	Innvendig og utvendig lysarmatur i fylkeskommunale bygninger skiftes med lavenergibelysning ved utfasing av gammelt utstyr.	NFK	Økonomi / Eiendom	X	X	X
B-22	OD	Utrede mulighet for innkjøp av elektrisitet med opprinnelsesgaranti.	NFK	Økonomi / Innkjøp	X		

B-23	ØP	I forbindelse med nye byggeprosjekter skal lavenergi og passiv hus utredes.	NFK	Økonomi / Eiendom	X	X	X
<i>Transport</i>							
B-24	OD	Bruk av videokonferanser og andre digitale kommunikasjonsløsninger skal økes og vurderes som alternativ til reise. Det bør vurderes å innføre en helhetlig videokonferanseløsning.	NFK	Stab, alle avdelinger	X	X	X
B-25	VB	Alle ansatte skal motta informasjon om kampanjen ”Aktiv til jobben” og oppfordres til å delta.	NFK	Stab / O/P-seksjonen, Folkehelse / Helsefremmende arbeid	X	X	X
B-26	VB	Reduksjon av fossilt drivstoff i fylkeskommunes bilpark. Overgang til el-biler og hybridbiler.	NFK	Avdelinger som eier kjøretøyer (Økonomi / Drift, Utdanning / videregående skoler, Folkehelse / Tannhelse, Kultur og miljø)	X	X	X
B-27	ØP	Parkeringsplasser ved fylkeskommunale bygg vurderes avgiftsbelagt.	NFK	Avdelinger ansvarlige for fylkeskommunale bygg (Økonomi / Drift, Utdanning / videregående skoler, Folkehelse / Tannhelse, Kultur og miljø)	X	X	X
B-28	ØP	Parkeringsplasser ved fylkeskommunale bygg skal tilrettelegges med ladestasjoner for el-biler.	NFK	Avdelinger ansvarlige for fylkeskommunale bygg (Økonomi / Drift,	X	X	X

				Utdanning / videregående skoler, Folkehelse / Tannhelse, Kultur og miljø)			
<i>Utdanning</i>							
B-29	OD	For at elever og lærlinger skal få utviklet kunnskap og gode holdninger om klima og miljø, skal dette være sentrale tema i undervisningen.	NFK	Utdanning / Videregående skoler	X	X	X
B-30	OD	Gjennom elevmedvirkning skal elevene få mulighet til å delta i konkrete tiltak for å redusere klimagassutslipp.	NFK	Utdanning / Videregående skoler	X	X	X
B-31	VB	Årlig kåring av den beste miljøskolen i fylket (videregående skoler).	NFK	Utdanning, Kultur og miljø/ Plan og miljø	X	X	X
B-32	OD	En tydelig miljøprofil i entreprenørskapssatsningen.	NFK	Utdanning, Næring og regional utvikling	X	X	X
B-33	VB	Kantinene ved de videregående skolene skal sette fokus på sunn og økologisk mat.	NFK	Folkehelse / Helsefremmende arbeid, Utdanning	X	X	X
B-34	OD	Bidra til å legge grunnlaget for gode vaner og holdninger ved å stimulere elever til å gå, sykle og bruke kollektivtransport til skolen.	NFK	Utdanning, Samferdsel, Folkehelse / Helsefremmende arbeid	X	X	X
<i>Innkjøp</i>							
B-35	OD	Bestrebe og stille miljøkrav i alle anskaffelser.	NFK	Økonomi / Innkjøp	X	X	X

B-36	OD	Øke antall rammeavtaler hvor det kreves godkjent emballasjeordning.	NFK	Økonomi / Innkjøp	X	X	X
B-37	VB	Lenke til veiledere for kjøp av miljøriktige produkter på fylkeskommunens hjemmeside.	NFK	Økonomi / Innkjøp	X	X	X
B-38	OD	Redusere antall papirfakturaer.	NFK	Økonomi / Innkjøp & Regnskap, alle andre i fylkeskommunen	X	X	X
B-39	OD	Bidra til å øke bruken av miljømerkede produkter.	NFK	Alle i fylkeskommunen.	X	X	X
B-40	OD	Øke tilgangen på miljømerkede produkter	NFK	Økonomi / Innkjøp	X	X	X
Indikator 2 Klimaregnskap for Nordland fylkeskommune							
Indikator 3 Antall miljøsertifiserte virksomheter i Nordland fylkeskommune							
Kommunalt handlingsrom							
Sektormålsetting C Kommunene i Nordland skal gjennom sin planlegging bidra til å redusere klimagassutslipp og styrke tilpasningsevnen til et endret klima.							
C-1	OD	Kommunale planstrategier skal inneholde vurderinger knyttet til klimautfordringene, utslippsreduksjon, energi og behov for klimatilpassing. (Jf. plan og bygningslovens § 3-1)	Kommunene. NFK veiledning	Kultur og miljø / Plan og miljø.	X	X	X
C-2	OD	Bidra til at kommunenes førstegenerasjons klima- og energiplaner følges opp og rulleres/revideres.	NFK i samarbeid med FM	Kultur og miljø / Plan og miljø	X	X	X

C-3	OD	Det skal arbeides for å få til et pilotprosjekt i en eller flere kommuner hvor man har fokus på klimasårbarhet og styrking av tilpasningsevnen. Som en del av prosjektet skal kartlegging av potensielle fareområder og vurdering av klimatilpasningstiltak inngå.	NFK i samarbeid med FM, NVE og aktuelle kommuner	Kultur og miljø / Plan og miljø	X		
C-4	OD	Oppfordre kommunene til å vurdere og innføre kommunale klima- og energifond.	NFK	Kultur og miljø / Plan og miljø, Næring og regional utvikling /	X	X	X
C-5	OD	Stimulere kommunene til reduksjon av fossilt drivstoff i den kommunale bilparken.	NFK	Kultur og miljø / Plan og miljø	X	X	X
C-6	OD	Bidra til at kommunene driver holdningsskapende arbeid om klima- og miljørelaterte spørsmål.	NFK	Kultur og miljø / Plan og miljø	X	X	X
C-7	VB	Kartlegge tiltak som er prioritert i kommunenes klima- og energiplaner.	NFK	Kultur og miljø / Plan og miljø	X		
C-8	OD	Oppfordre kommunene til å stille miljøkrav i anskaffelser.	NFK	Kultur og miljø / Plan og miljø, Økonomi / Innkjøp	X	X	X
C-9	OD	Oppfordre kommunene til å formidle lokal klimakunnskap og gode eksempler på gjennomførte tiltak til fylkeskommunen.	NFK	Kultur og miljø / Plan og miljø	X	X	X
C-10	OD	Oppfordre kommunene til å synliggjøre resultater av gjennomførte energieffektiviseringstiltak i kroner og kWt.	NFK	Kultur og miljø / Plan og miljø	X	X	X
C-11	OD	Sette fokus på beplantning av trær som hensyn som bør integreres i kommunal planlegging.	NFK	Kultur og miljø / Plan og miljø	X	X	X
Indikator 4 Antall kommuner med vedtatt klima- og energiplan i Nordland							
Indikator 5 Klimagassutslipp i kommunene i Nordland							

Energiproduksjon og -forbruk							
Sektormålsetting D							
Nordland fylkeskommune skal arbeide for økt produksjon av ny fornybar energi og størst mulig utnyttelse av ressurspotensialet i fylket innenfor bærekraftige rammer. Av antatt ny produksjon er det et mål at 50 % kommer fra vindkraft. Nordland fylkeskommune skal bidra til at potentialet for energieffektivisering i fylket på om lag 0,6 TWh utløses.							
D-1	OD	Arbeide for utvikling av formålstjenlige ramme-betingelser rettet mot produksjon av ny fornybar energi.	NFK	Næring og regional utvikling / Energi, industri og FoU	X	X	X
D-2	OD	Bidra til å legge til rette for utvikling av fornybar energi i fylket, med fokus på produksjon og kompetanseutvikling.	NFK og FM	Næring og regional utvikling / Energi, industri og FoU	X	X	X
D-3	OD	Legge til rette for at fylket bidrar som leverandør av fornybar energi både regionalt, nasjonalt og internasjonalt. Dette inkluderer også framtidige markeder som elektrifisering av petroleums- og transportsektoren.	NFK	Næring og regional utvikling / Energi, industri og FoU	X	X	X
D-4	OD	Arbeide for at det hentes inn kunnskap om effekten av opprustning og utbedring ved eksisterende vannkraftverk.	NFK	Næring og regional utvikling / Energi, industri og FoU, Kultur og miljø / Plan og miljø	X	X	X
D-5	VB	Bidra til arealanalyse for å kartlegge mulighetene for utvikling- og testareal for ny fornybar energi og miljøteknologi i prosjekt- og teknologispesifikke tilfeller, hvor de er i tråd med NFKs mål og strategi på dette området.	NFK	Næring og regional utvikling / Energi, industri og FoU	X	X	X
D-6	OD	Bidra til at Nordland tar en rolle i utvikling av offshore vindkraft.	NFK	Næring og regional utvikling / Energi, industri og FoU, Kultur og miljø / Plan og miljø	X	X	X

Indikator 6 Fornybar og fossil energibruk i Nordland							
Indikator 7 Fjernvarme og lokale varmesentraler i Nordland							
Forskning og utvikling (FoU), kompetanse og utvikling							
Sektormålsetting E Nordland fylkeskommune skal legge til rette for en bred satsing på FoU og utvikling av kompetanse- og teknologiarbeidsplasser knyttet til klima- og energispørsmål. Fylkeskommunen skal arbeide for at Nordland tar en ledende rolle i denne utviklingen gjennom å definere områder hvor det finnes muligheter for å videreutvikle fylkets konkurransefortrinn.							
E-1	VB	Kartlegge potensialer, utvikle kompetanse og industrielle muligheter innen fornybar energi i fylket.	Forsknings- institusjoner og næringsliv i fylket i samarbeid med NFK.	Næring og regional utvikling / Energi, industri og FoU	X	X	X
E-2	VB	Legge til rette for utvikling av forskning og teknologisk kompetanse på innfasing av variable strømkilder i strømmettet.	Det teknologiske miljøet i Narvik og Norges forskningsråd med støtte fra NFK.	Næring og regional utvikling / Energi, industri og FoU	X	X	X
E-3	OD	Legge til rette for etablering av test/pilotanlegg på umodne teknologier innen fornybar energiproduksjon fram mot kommersialisering, på prosjekter som er innenfor NFK's mål og strategi for fornybar energi og miljøteknologi.	Forsknings- institusjoner og næringsliv i fylket i samarbeid med NFK.	Næring og regional utvikling / Energi, industri og FoU	X	X	X
E-4	VB	Videreutvikle Klimanettverket i Nordland.	NFK i samarbeid med aktørene i Klimanettverket.	Kultur og miljø / Plan og miljø	X	X	X
Industri							

Sektormålsetting F							
Nordland fylkeskommune skal i samarbeid med industrien jobbe for ytterligere energieffektivisering og reduksjon av klimagassutslipp. Dette må skje gjennom en kombinasjon av konkrete utslippskutt i Norge og internasjonal kvotehandel. Dette gjelder både den industrien som er etablert i Nordland i dag, og utvikling av framtidig industri.							
F-1	OD	Stimulere til prosjekter for økt energieffektivisering i industrisektoren.	Industrisektoren i fylket og forskningsinstitusjoner i samarbeid med NFK.	Næring og regional utvikling / Energi, industri og FoU	X	X	X
F-2	OD	Pådriver for at planer for utbygging og drift av nye felt innen petroleumsektoren på nordlandssokkelen, inkluderer elektrifisering av installasjoner.	NFK i samarbeid med industrisektoren i fylket.	Næring og regional utvikling / Energi, industri og FoU	X	X	X
F-3	OD	Pådriver for at energipotensialet fra spillvarme i industrien utnyttes.	NFK i samarbeid med industrisektoren i fylket.	Næring og regional utvikling / Energi, industri og FoU	X	X	X
F-4	OD	Utfordre næringslivet i Nordland til å utvikle ny klima- og energiteknologi med sikte på eksport av teknologi og kompetanse.	NFK	Næring og regional utvikling / Energi, industri og FoU	X	X	X
Transport							
Sektormålsetting G							
Arealplanleggingen i Nordland fylke skal gjennom en effektiv arealbruk bidra til å minimere behovet for transport og utslipp av klimagasser. Innenfor by- og tettstedsstrukturene skal kollektive reisetilbud utvikles for å øke andelen som reiser kollektivt. Det skal også søkes gode							

Løsninger for tilgjengelighet til offentlig transport og overgang mellom ulike transportmidler. Godsstrømmen i regionen skal tilrettelegges slik at mer av transporten kan skje med bane fremfor vei.							
G-1	ØP	Ved kommende 2. gangs anbudsutsettelse skal det vurderes om det kan gjøres forsøk med bruk av alternative drivstoffer som elektrisitet og biodrivstoff	NFK i samarbeid med forskningsinstitusjoner	Samferdsel	X	X	
G-2	OD	Stimulere til forskning og utvikling, som legger til rette for bruk av mer miljøvennlige transportmidler.	NFK	Næring og regional utvikling / Energi, industri og FoU, Samferdsel	X	X	X
G-3	OD	Stimulere til mer effektiv energibruk i hurtigbåttektoren.	NFK	Samferdsel	X	X	X
G-4	OD	Arbeide for at en større del av godstransporten flyttes fra vei over til sjø og bane.	NFK	Samferdsel	X	X	X
G-5	VB	I anbud skal det stilles krav til at nye busser skal tilfredsstille gjeldende Euro-krav til motor.	NFK	Samferdsel	X	X	X
G-6	VB	Drive holdningsskapende arbeid for å motivere befolkningen til å reise kollektivt, samt gå og sykle mer.	NFK	Folkehelse, Samferdsel	X	X	X
G-7	ØP	Utarbeide kollektivplaner for de tre største byene i fylket.	NFK i samarbeid med kommuner.	Samferdsel	X	X	X
G-8	ØP	Følge opp handlingsprogram for aktiv transport i Nordland.	NFK i samarbeid med Statens vegvesen og Trygg Trafikk Nordland.	Folkehelse / Helsefremmende arbeid, Samferdsel	X	X	X
G-9	OD	Det skal arbeides for bedre utnyttelse av lokaltog i de områdene der det er mulig.	NFK	Samferdsel, Kultur og miljø / Plan og miljø	X	X	X

G-10	OD	Pådriver for etablering av ladeinfrastruktur til ladbare biler i Nordland.	NFK	Kultur og miljø / Plan og miljø , Næring og regional utvikling / Energi, industri og FoU, Samferdsel	X	X	
G-11	OD	Arbeide for en mer miljøvennlig Nordlandsbane.	NFK	Samferdsel	X	X	X
Indikator 8 Fossil energibruk i transportsektoren i Nordland							
Indikator 9 Antall kollektivt reisende i Nordland							
Primærnæringer – landbruk, skogbruk og fiskeri							
Sektormålsetting H Nordland fylkeskommune vil bidra til å bygge kompetanse for å håndtere klimakutt og kompetanse til å tilpasse primærnæringene til de klimaendringene som måtte komme. Landbruket i Nordland skal gjennomføre vesentlige kutt i utslippene av klimagasser og øke bindingen av CO ₂ .							
H-1	OD	Bistå kommunene med faglig veiledning vedrørende gjødselhåndtering i forbindelse med kommunal planlegging og forvaltning.	FM		X	X	X
H-2	OD	Bidra til en klimaeffektiv eiendoms- og bruksstruktur i arealplanleggingen og annen forvaltning.	NFK og FM	Kultur og miljø / Plan og miljø	X	X	X
H-3	OD	Bidra til å informere om bruken av treprodukter (byggvare) som klimatiltak.	NFK og FM	Kultur og miljø / Plan og miljø	X	X	X
H-4	VB	Legge til rette for å få på plass et tidsavgrenset prosjekt med formål om å intensivere arbeidet med økt bruk av tre i Nordland.	FM og NFK	Næring og regional utvikling / Energi, industri og FoU	X	X	X

H-5	OD	Bidra til å møte utfordringene i Nordland beskrevet i Regionalt miljøprogram (RMP) når det gjelder utslipp til luft som jordbruket er kilde til, energibruk i jordbruket og sikring av lokal og regional kompetanse innen hydroteknikk/drenering.	FM		X	X	X
Indikator 10 Prosessutslipp fra jordbruket i Nordland							
Indikator 11 Energi produsert av biomasse og biogass i Nordland							

